

ERP u vreme pandemije virusa korona i ekonomskog oporavka

Mojmir Mrak, Janez Šušteršič
Eksperti angažovani od strane CEF-a

Maj 2020.

Uvod

- Aktuelna ekonomska kriza prouzrokovana **pandemijom virusa COVID 19** **imaće duboke posledice po ekonomije u regionu**, te stoga ERP za sledeću godinu ne može da se izradi primenom standardnog pristupa.
- **Prioriteti države će biti na ublažavanju negativnih posledica krize prouzrokovane virusom COVID 19 i podržavanju brzog ekonomskog oporavka**, i imaće veći prioritet od srednjoročno orijentisanih strukturnih reformi.
- **Smernice za izradu ERP-a za 2012-2023. treba da odraze tu realnost da bi ERP mogao da i dalje bude relevantan za same zemlje kandidate.**
- Ova prezentacija je **bazirana na dokumentu koji su izradili stručnjaci CEF-a** i poslali Evropskoj komisiji na razmatranje prilikom izrade narednih Smernica za ERP.
- Cilj ove prezentacije je da **prikupi reakcije na predloge aktera zainteresovanih za ERP iz regiona**

Ekonomski i politički kontekst

Kako se ekonomska kriza prouzrokovana virusom COVID 19 razlikuju od finansijske krize iz 2008. godine?

- **Prouzrokovana neekonomskim faktorima:** pandemijom i merama izolacije koje su uvele vlade radi usporavanja širenja virusa.
- **Utiče istovremeno na celu ekonomiju:** svi sektori ekonomije su pogođeni, kao i ponuda i potražnja (poremećaj proizvodnje, smanjenje prihoda domaćinstava i potrošnje).
- **Vlade su reagovalе brže i odlučnije, ali se suočavaju sa kompromisom između zdravstvenih ciljeva i ekonomskih ciljeva.**
- Pad BDP-a je sličan padu iz 2008-19. godine, ali se **očekuje da će oporavak biti brži** (visok pozitivan rast projektovan za 2021. godinu).
- **Manja je verovatnoća da će doći do brzog oporavka u zemljama sa postojećim strukturnim debalansima i niskim nivoom konkurentnosti.**

Ekonomске mere za borbu protiv krize

Privremene mere ‚za preživljavanje‘ (do 3 meseca)

- Cilj je podrška zdravstvenom sektoru, privredi i stanovništvu tokom epidemije virusa i primene mera izolacije
- Izuzetno visoki budžetski troškovi
- **Uticaće na fiskalnu prognozu za ERP 2021-2024.** i sredstva raspoloživa za strukturne reforme

Kratkoročne mere za oporavak (1-2 godine)

- Cilj je podrška brzom ekonomskom oporavku i unapređenju socijalne situacije nakon primene mera izolacije
- Visoki budžetski troškovi
- Biće najvažniji prioritet vlada – **da li treba da budu uključene u ERP 2021-2023. umesto nekih manje hitnih strukturnih reformi?**

Kratkoročne mere i reforme iz ERP-a

Primeri

Mere na strani prihoda

- Odlaganje, ukidanje i smanjenje poreza
- Snižene naknade za komunalije, zakupninu, itd.
- Relevantno za **Budžetsku prognozu** – pritisak da se smanje rashodi i **finansiranje planiranih strukturnih reformi**

Mere likvidnosti

- Moratorijum na otplatu kredita, kreditne garancije
- Povećanje **potencijalnih obaveza** – Fiskalno poglavlje ERP-a
- Mogu se kombinovati sa postojećim **reformama za bolji pristup finansiranju**

Mere za preživljavanje privrede

- Subvencije za sprečavanje stečajeva zbog krize
- Skupe; **moгу podrazumevati preusmeravanje sredstava sa već planiranih strukturnih reformi** (sektorske reforme, poslovno okruženje, istraživanje/razvoj/inovacije, itd.)

Mere restrukturiranja privrede

- Podrška ponovnom pokretanju i unapređenju poslovanja – za određene sektore, grupe (MSP, izvoznici) ili delatnosti (istraživanje/razvoj/inovacije)
- **Sinergija** sa već planiranim strukturnim reformama **je moguća – ali postojeće reforme treba da se prilagode**

Mere očuvanja radnih mesta

- Subvencije za kraće radno vreme, odsustvo; subvencije zarada
- Skupe; **moгу podrazumevati preusmeravanje sredstava sa već planiranih strukturnih reformi na tržištu rada**

Mere podrške prihodima

- Usmerene ka delovima populacije najviše pogođenima krizom
- Teže za primenu u uslovima neefikasnih sistema socijalne zaštite i niskog obuhvata – **veća potreba za reformama socijalne zaštite**

Kako da Smernice i izrada ERP-a odraze ovaj kontekst?

Smernice za ERP – opšti pregled

- **Ekonomska „reforma” > Program „oporavka”**: Zemlje će reagovati na krizu merama čiji je primarni cilj ekonomski oporavak, čemu je dat prioritet u odnosu na srednjoročno orijentisane reforme
- **Uvodno poglavlje ‘Krizu COVID 19’**: (i) opšta filozofija odgovora politike, (ii) odgovor do sada, (iii) unapred planirani odgovori, (iv) stvaranje fiskalnog prostora za finansiranje mera reagovanja, (v) praćenje ‘mera brzog i privremenog odgovora’ u budžetima
- Makro poglavlje: objašnjenje **makroekonomskih implikacija pandemije COVID 19** u svakom potpoglavlju
- Fiskalno poglavlje: specijalno potpoglavlje za **detaljno predstavljanje i analizu fiskalnih implikacija pandemije COVID 19** u trenutku izrade ERP-a, uključujući kako su uticale na sredstva za finansiranje strukturnih reformi

Smernice za ERP – poglavlje o strukturnim reformama

- Redefinisani akcenat na merama čiji je cilj (i) **brz ekonomski oporavak**, i (ii) **rešavanje pitanja socijalnih efekata krize**
- Prepreke: redefinisane u skladu sa fokusom poglavlja. **Objasniti kakav je uticaj na ljudske i finansijske resurse za primenu SR u 2020-21.**
- **Prioriteti među SR redefinisani i fokusirani** na moguće komplementarnosti (sinergiju) sa kratkoročnim merama ekonomskog oporavka
  - **Preispitati i preformulisati postojeće reforme** radi podrške ekonomskom oporavku na kratak rok i postizanja strukturne promene na srednji rok
  - **Odložiti postojeće reforme koje ne mogu da se preformulišu** za neki naredni ERP (manje mera prebačenih iz ERP 2020-21 u ERP 2021-23).
  - **Uvesti kratkoročne mere za ubrzanje ekonomskog oporavka ili ublažavanje socijalnih posledica krize** umesto odloženih reformi, iako nisu ‘strukturne reforme’
- 15-20 prioriternih mera odmereno raspoređenih na **“nove“ mere čiji je cilj brz ekonomski oporavak – koje uglavnom definišu zemlje same – i “tradicionalne” strukturne reforme**

CEF-ove Smernice za utvrđivanje troškova

- **Implikacije pandemije COVID 19:** (1) smanjeno finansiranje ili odložene SR, (2) sredstva preraspoređena ka ekonomskim podsticajima
- Postojeća **metodologija utvrđivanja troškova i dalje je primenljiva i na „nove” i na „tradicionalne” mere**
- **Veća neizvesnost i rizičnost troškova i raspoloživosti sredstava za finansiranje** predstavlja glavni izazov za utvrđivanje troškova reformi u narednim ERP-ovima:
  - pažljivo oceniti **rizike sprovođenja + rizike po raspoloživost finansiranja** → uključiti isključivo sredstva koja su već definitivno obezbeđena, izbegavati korišćenje rubrike 'biće utvrđeno'
  - izraditi **scenario za nepredviđene situacije** za reforme koje zahtevaju značajna sredstva / unapred odrediti prioritete aktivnosti kada su sredstva nedovoljna
  - proaktivno istražiti '**manevarski prostor**' radi obezbeđenja dodatnih sredstava za prioritete mere, izvršiti preraspodelu unutar budžeta, promeniti namenu donatorskih sredstava odnosno projekata
  - realističnije planiranje bilo bi u velikoj meri olakšano **boljim usklađivanjem kalendara izrade i usvajanja ERP-a i budžeta**
  - biti **otvoren i direktan o neizvesnostima** u vezi sa procenama troškova.

Vaši komentari i sugestije?

